
LÄNSI-SUOMEN ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIOIDEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI PIRKANMAA

Raportti 12.9.2019

owalgroup

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

I TAUSTA JA TAVOITTEET

RAPORTTI 12.9.2019

Länsi-Suomi • Västra Finland

Arviointi on toteutettu osana Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) tuettua Uutta luovat maakunnat -hanketta. Pirkanmaan liiton toteuttaman hankkeen yhteistyökumppaneina olivat Etelä-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen liitto, Pohjanmaan liitto ja Satakuntaliitto.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

ARVIOINNIN TAUSTA JA TAVOITTEET

Arviointi on toteutettu osana Länsi-Suomen viiden maakunnan (Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan) älykkään erikoistumisen strategioiden vaikuttavuuden arviointia. Tavoitteena on ollut selvittää älykkään erikoistumisen strategian vaikuttavuutta erityisesti rakennerahastohankkeiden hakijoiden ja toteuttajien toimien kautta. Keskeisiä teemoja ja arviointikysymyksiä ovat olleet.

- **Vaikuttavuus:** älykkään erikoistumisen strategioista saavutettu hyöty eri organisaatioille sekä vaikuttavuus ja vaikuttavuuden vahvistaminen.
- **Tunnettuus:** älykkään erikoistumisen strategioiden tunnettuus ja sen kehittäminen.
- **Verkostoituminen:** verkostoituminen ja kumppanuudet omassa maakunnassa, Länsi-Suomessa, kansallisesti ja kansainvälisesti.
- **Jatkon suunnittelu:** maakuntien älykkään erikoistumisen teemojen edistäminen jatkossa.

ARVIOINNIN TOTEUTUS

MENETELMÄT JA AINEISTOT

TAUSTA-AINEISTOT

Arvioinnissa on hyödynnetty runsaasti kirjallisia lähteitä (esim. maakuntaohjelmat, arvioinnit, toiminta-kertomukset, selvitykset ml. alueiden vahvuksien analyysit).

HAASTATTELUT

Arviointia varten on haastateltu jokaisesta maakunnasta maakuntaliittojen, korkeakoulujen, järjestöjen, kuntien, viranomaisten ja yritysten edustajia. Maakuntaliitto nimesi alueensa haastateltavat tahot. Yhteensä haastatteluita toteutettiin 11 kappaletta Pirkanmaalla.

SÄHKÖINEN KYSELY

Keskeisen tietolähteen muodosti myös 4.-18.6.2019 auki ollut sähköinen kysely, johon vastasi yhteensä 15 vastaajaa Pirkanmaalta. Kysely oli polutuksen avulla kevyesti räätälöity eri maakuntien vastaajille.

TYÖPAJAT

Kahdessa maakunnassa, Pirkanmaalla ja Satakunnassa, järjestettiin keskeisille sidosryhmille työpaja. Kumpaankin työpajaan osallistui 10 sidosryhmien edustajaa.

PIRKANMAA

PIRKANMAA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIA & TAUSTAA

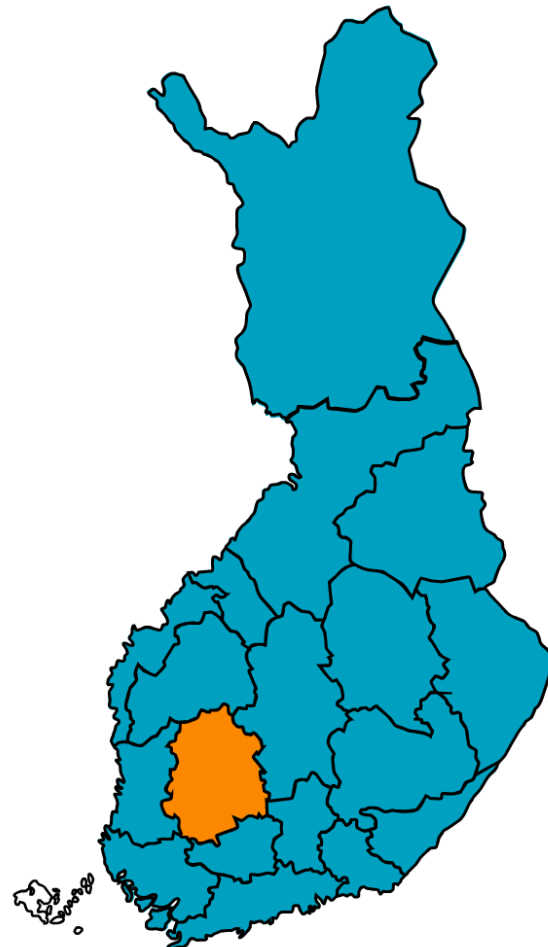
Pirkanmaa on Suomen maakunnista toiseksi suurin ja siellä on 509 030 asukasta. Maakunnassa on viisi seutukuntaa ja 22 kuntaa, joista yksitoista on kaupunkeja. Pirkanmaa on Suomen merkittävin väestö- ja työpaikkakeskittymä Uudenmaan jälkeen. Maakunnassa on vajaa 10 % Suomen työpakoista, näistä ¾ on Tampereella ja sen kehyskunnissa.

Pirkanmaan maakuntaohjelma sisältää neljä laajaa kehittämisteemaa: 'Välkky Pirkanmaa', 'Ehyt Pirkanmaa', 'Kestävä Pirkanmaa' ja 'Saavutettava Pirkanmaa'. Näitä läpäisevät toimintamalleja ohjaavat teemat: kokeilevuus osallistavuus, uudistavuus, systeemisyys, muutosjoustavuus ja kansainvälisyys.

Älykkään erikoistumisen kärjet Pirkanmaalla ovat:

- Teollisuuden digitalisaatio
- Älykkään kaupungin ratkaisut
- Kiertotalous
- Hyvinvoinnin ja terveyden palvelut ja järjestelmät

Lisäksi strategiassa on määritetty älykkään erikoistumisen toimintamallit, nämä ovat osallistavat innovaatio- ja kehitysalustat ja palvelut, systeemiset kokeilut, pilotointi ja demonstraatiot, lahjakuus ja inhimillinen pääoma - näkökulma kehittämisessä ja kansainvälinen yhteisoppiminen ja investoinnit. Älykkään erikoistumisen strategia ole erillinen strategia-asiakirja, vaan sisältyy Pirkanmaan maa-kuntaohjelmaan täsmentäen 'Välkky Pirkanmaa' osuutta. Tosin ohjelman 'Välkky' osuus käsittää myös muita tavoitteita ja toimia.

PIRKANMAA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET 1/2

Älykkään erikoistumisen kärjet ovat hyvin linjassa alueen vahvuuksien kanssa. Pirkanmaa on perinteisesti ollut valmistavan teollisuuden maakunta. Edelleen valmistavan teollisuuden suhteellinen merkitys on suuri, vaikka se on hieman vähentynyt toimialarakenteen muuttuessa enemmän palveluvaltaiseksi. Teollisuuden rinnalle nousut palvelusektori on jo isompi kuin teollisuus ja Pirkanmaa perustaa talouttaan enenevässä määrin korkeaan osaamiseen. Alueen ydinvahvuutena ovat vetovoimaiset oppilaitokset. Älykkään erikoistumisen painopisteet toistuvat kansallisella tasolla tehdyssä alueellisen erikoistumisen analyysissä. Tässä nousevat cleantech, digitaaliset palvelut ja valmistava teollisuus. Pirkanmaan haasteina älykkään erikoistumisen näkökulmasta on yritysten tutkimus- ja kehitystoiminnan määrän väheneminen ja elinkeinorakenteen murros.

Alueen keskeiset toimijat pitävät kärkien valintoja alueelle luontevina ja onnistuneina. Valittujen painotusten nähtiin olevan relevantteja myös strategiakauden lopussa, eikä näitä ole nähty tarpeen muuttaa kauden aikana. Painotukset ovat yhdenmukaisia Tampereen ja tämän seutukunnan strategisten painotusten kanssa.

Voimassa olevan maakuntaohjelman kaudella 2018-2020 rahoitetuista hankkeista älykkään erikoistumisen strategian teemojen hankkeita oli vain 28 %. Lukumääränä tämä tarkoittaa 41 kappaletta. Puolet näistä kohdentui kiertotalouden teemaan, reilu neljäsosa älykkään kaupungin ratkaisuihin ja loput puoliksi teollisuuden digitalisaatioon ja hyvinvoinnin ja terveyden palveluihin ja järjestelmiin. (Hanketoiminnan tilannekuva Pirkanmaalla 10.6.2019)

Laajat painotukset kattavat paljon kehitysteemoja. Osa keskeisistä toimijoista myös kokee ne kehityskärjiksi liian laajoina. Saavutettua syvällisempi vaikuttavuus olisikin todennäköisesti vaatinut selkeiden valintojen ja kapea-alaisten tavoitteiden asettamista. Esim. teollisuuden digitalisaatio käsittää erittäin laajasti tavoitteita ja toimia ja etenee Pirkanmaalla hyvin strategiasta riippumatta. Toisaalta kapeiden kehityskärkien valinta edellyttäisi näiden koordinaatiosta ja johtamisesta vastaavilta nykyistä syvällisempää aiheiden ja toimijoiden ymmärrystä.

Strategiaan kirjattuja älykkään erikoistumisen toimintatapoja ei juuri tunnettu, mutta niitä pidettiin tärkeinä. Valtaosa ydintoimijoista ei tiennyt teemakärkien tueksi laadituista toimintamalleista. Näiden sisältöä pidettiin kuitenkin tärkeinä ja samoja painotuksia toivottiin myös seuraavalle strategiakaudelle.

PIRKANMAA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET 2/2

Maakuntastrategian huomioidessa kaikki kunnat pidettiin tärkeänä, että älykkään erikoistumisen kärjet rajautuvat aidosti tiettyihin kärkiin.

Strategian kärjet ovat kuitenkin olleet niin laajalaisia, että näiden alle on voitu sijoittaa hankkeita hyvin laajasti. Valtaosa toivoi valintojen olevan jatkossa nykyistä terävämpiä.

Painotuksia pidettiin myös kansallisesti keskeisinä.

Tätä pidettiin tärkeänä alueen kiinnostavuuden vahvistamisen näkökulmasta. Yritysten, työntekijöiden ja tutkijoiden sijoittumista tukee profiloituminen kansallisesti ja kansainvälisesti edelläkävyyksi alueeksi.

Strategian kärjistä yksikään ei noussut toimijoiden mielestä muita tärkeämmäksi.

Kaikkia pidettiin perusteltuina ja eri kohderyhmille tärkeinä.

Osa keskeisistä toimijoista on huolissaan julkisten toimijoiden liian vahvasta roolista kärkien määrätyksessä. Edelläkävijäteemojen määrittäminen ja toimeenpano edellyttää alan huippututkijoiden ja yritysten sitouttamista. Tämä on kuitenkin haastavaa, erityisesti yritysten voi olla hankalaa nähdä rooliaan aluekehityksessä. Lisäksi oppilaitosten roolia toivottiin lisäävän hankkeissa, käytännönläheisiin innovaatiohankkeisiin voitaisiin saada mukaan myös yrityksiä, jotka eivät yleensä vastaaviin osallistu.

"Teemat ovat hyvin selviä, itsestäänselviä."

"Strategiat ovat aina enemmän julkisorganisaatio, kuin yritys ja oppilaitoslähtöisiä. Vaikka tehdään yhteistyössä niin hyvin julkisten organisaatioiden näköisiä."

"Pirkanmaalla on kivuttomasti onnistuttu viemään teemat strategiaan, osuvat luontevasti. Ei ole päälleliimattua."

"Pitäisi päästä pois politiikkatason keskustelusta ja viedä konkretiaan millä vetovoima maakuntaan syntyy. On turhan paljon tällä hetkellä EU-rahoitteisia hankkeita joissa julkinen hallinto ratkaisee yritysten tarpeita tuntematta toimintaa."

"Ovat yleisiä ajatuksia jotka liikkuvat ympäri maailman. Ja kyse siitä että kuka ja mikä ne toteuttaa, on toteutus-, ei ideakilpailu."

PIRKANMAA

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA 1/2

Itse strategian tunnettuutta ei pidetty erityisen tärkeänä. Sen sijaan strategian kärkien tunteminen on tärkeää ja melko hyvin nämä myös tunnettiin. Strategian valmisteluprosessissa mukana olleet toimijat tunsivat sen sisällön muita paremmin. Strategian teemakärjet kuitenkin tunnettiin pääasiassa riittävän hyvin. Tätä taustoittaa varmasti se, että teemat ovat alueella, erityisesti Tampereen kaupunkiseudulla, valmiiksi hyvin tunnettuja, ns. ilmiselviä kehityksen kärkiä. Sitoutumista tukevaa laajaa osallistamista valmisteluun pidettiin erittäin tärkeänä ja tätä toivottiin myös jatkossa.

Kehityskärjet kattavat kehitysteemoja laajasti. Toisaalta osa piti niitä kehityskärjiksi liian ylätasoisina. Selkeiden valintojen ja kapea-alaisten tavoitteiden asettaminen olisi voinut tukea syvällisemmän vaikuttavuuden saavuttamista. Esim. teollisuuden digitalisaatio käsittää erittäin laajasti tavoitteita ja toimia. Se etenee tosin myös Pirkanmaalla hyvin strategiasta riippumatta.

Merkittävä osa strategian vaikuttavuudesta on perustunut teemojen merkitykseen ja osuvuuteen. Nämä ovat erityisesti Tampereen kaupungille vahvoja ja kehittämiskohteiksi valittuja teemoja. Nyt melko pienellä panostuksella myös älykkään erikoistumisen painopisteet ovat menestyneet, sillä tätä taustoittavat aluekehitysorganisaatioiden ja yritysten pitkäaikainen työ teemojen parissa.

Pirkanmaalla ei ole ollut strategian toimeenpanosuunnitelmaa. Strategiaa tukevat toimenpiteet ovat olleet pääasiassa **hankerahoitusta**. Hankerahoitushakuihin on tullut pääasiassa melko maltillisesti hakemuksia, ja rahoitettuja hankkeita on todettu jo edellä olleen melko vähän. Rahoituksen kiinnostavuutta olisi voitu tukea systemaattisella viestinnällä ja uusien toimijoiden, kuten yritysten kontaktoinnilla. Nyt tähän ei oltu Pirkanmaalla varattu resursseja.

PIRKANMAA

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA 2/2

Yritysten aktivointi koettiin haastavaksi. Esimerkiksi kärkiteemojen puitteissa järjestettyjen tilaisuuksien koettiin kiinnostaneen enemmän aluekehittäjä-organisaatioita kuin yrityksiä. Yritysten tavoittaminen ja aktivointi on tyypillinen haaste vastaavassa aluekehittämisen strategiatyössä. Rahoitusinstrumentit ovat valtaosalle yrityksiä vieraita, eikä näillä ole rajapintaa aluekehitysorganisaatioihin. Näistä Business Tampereella on luontevasti tehtävänsä liittyen laaja yritysraja-pinta ja yhteistyöhankkeita. Samoin korkeakouluilla on paljon kontakteja. Tämä näkyi hankkeiden muodostamisessa ja verkostojen kokoamisessa isona etuna. Maakunnan liitolla sen sijaan ei ole tehtäviinsä perustuvaa yritysverkostoa.

Kehityskärjen kehittymistä onkin edistänyt se, että teema on ollut jonkin yritys yhteistyöltään aktiivisen toimijan agendalla. Esimerkkinä tästä on älykkään kaupungin teema, joka on pitkään ollut myös Business Tampereen kehityskärkenä.

Teemojen leviäminen edellyttää näiden sisällyttämistä myös aluekehityksen näkökulmasta keskeisten toimijoiden strategioihin. Näin on useissa tapauksissa ollutkin. Koska painotukset jatkavat alueen toimijoiden strategisia painotuksia, sisältyvät nämä osittain jo luonnostaan muhin strategioihin ja linjauksiin. Tätä olisi voitu kuitenkin systemaattisesti painottaa. Monet aluekehityksen kannalta keskeiset toimijat kokivat myös omien painotustensa siirtyneen maakuntatason strategiaan.

”Tunnettuus ei ole ongelma. Saaminen tunnetuksi on mahdotontakin. Olennaista on että tuntevatko avaintoimijat teemat.”

”Ovat helposti keskusseudun juttuja, ei saada kaikkialta ihan sitä tukea. Toisaalta, ei ehkä tarvitsekaan, on edelläkävijöiden juttu.”

”Kärjet lähtevät niin yhteisistä juurista, että ovat enempi ilmentymä siitä mitä fokuksessa muutenkin ollut.”

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 1/3

Hyödyt

Älykkään erikoistumisen strategia on yksi maakunnalle tärkeiden teemojen välittäjä ja vahvistaja, se profiloi Pirkanmaan maakuntaa. Se välittää viestiä keskeisistä teemoista Pirkanmaan liiton sidosryhmille, yrityksille korkeakouluille, oppilaitoksille ja kansallisille toimijoille viestiä keskeisistä teemoista.

Profiloituminen valituissa teemoissa tukee yritysten, työvoiman ja tutkimuksen saamista maakuntaan. Yritysten näkökulmasta osaavan työvoiman saatavuus on tämän hetken keskeisimpiä haasteita. Strategia on yksi Pirkanmaan elinvoimaisuuden vahvistamisen työkalu ja tukee kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden ja henkilöiden sijoittumista alueelle.

Strategia on tukenut hankerahoituksen kohdentumista valittuihin teemoihin.

Hankerahoituksen kohdentuminen valittuihin teemoihin on merkittävin saatu hyöty. Tämä tuottaa laajasti hyötyä alueelle. Tuotekehityksen myötä luodaan uutta tai vahvistetaan olemassa olevaa liiketoimintaa, lisätään organisaatioiden osaamistasoa ja luodaan uusia kumppanuuksia. Hankerahoitusta on kuitenkin kohdentunut älykkään erikoistumisen teemoihin melko vähän, alueen toimijoilla oli rahoituksen määrästä tätä myönteisempi mielikuva. Lisäksi liiketoimintahyödyn todentaminen vaatii pitkän aikajänteen. Tässä arvioinnissa ei myöskään katettu yrityksiä niin kattavasti, että tästä voitaisiin sanoa yksityiskohtaisia tuloksia.

"Yhteiset viestit ovat tärkeitä. Viestiä siitä, mihin suuntaan halutaan mennä."

"Osaamisen korostaminen on se tärkeä, ne kärkialueet. Pitää saada osajia tänne, on se tärkeä juttu."

"Kaikkiin kärkiin liittyen, vahvimmin teollisuuteen ja älykaupunkiin ja kiertotalouteenkin, on kirkastettu alueen roolia kansallisessa kehityksessä."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 2/3

Hyödyt

Strategia on vahvistanut organisaatioiden verkostoja ja lisännyt yhteistyötä hyvin vaihtelevasti. Valtaosa haastatelluista ja työpajaan osallistuneista toimijoista koki lähinnä verkostojen vahvistuneen. Strategian teemat ovat olleet maakunnassa pitkään vahvoja ja verkostoja on luotu pitkällä aikajänteellä. Strategia on kuitenkin tuonut toimijoita yhteen ja vahvistanut yhteistyötä. Muutamat organisaatiot olivat myös saaneet uusia kumppanuuksia merkittävästi. Nämä liittyivät erityisesti kv-hankkeisiin.

Strategian kärjet ovat vaikuttaneet alueen organisaatioiden omien strategioiden sisältöön joissain organisaatioissa. Tämä kuitenkin vaihtelee paljon. Esimerkki omaan strategiavalmisteluun vaikuttamisesta on Tampereen ammattikorkeakoulu. Toisaalta muutamat organisaatio kokivat pikemminkin itse omilla strategisilla painotuksillaan vaikuttaneensa maakunnan älykkään erikoistumisen sisältöihin.

Tampere on hyötynyt älykkään erikoistumisen teeman hankkeista merkittävästi enemmän kuin muut kunnat. Tarkasteltaessa EAKR ja ESR –instrumenteilla rahoitettuja hankkeita vuosina 2018-2019, on lähes kaikki älykkään kaupunki –teeman hankkeet toteutettu Tampereella. Hankkeet jatkavat kaupungin kansallisesti vahvaa Smart Tampere -kehitystä. Vaikka sairaanhoitopiirin on koettu olevan aktiivinen toimija hyvinvointi- ja terveysteeman hankkeiden toteuttajana ja tulosten levittäjänä, ei tämä näy rahoitettujen hyvinvoinnin ja terveyden palvelut –teeman hankkeiden määrässä. Kärjen hankkeet ovat sijoittuneet pääasiassa Tampereelle ja sen kaupunkiseudulle. Teollisuuden digitalisaatio –teeman hankkeita on ollut tällä kaudella vain neljä ja ne ovat hajaantuneet maakuntaan. Kiertotaloutta kehittäviä hankkeita on ollut monipuolisimmin eri kunnissa, tosin tässäkin painopiste on vahvasti Tampereella.

”En näe oikein muuta hyötyä kun olemassa olevan ekosysteemisen kehittämisen vahvistuminen. Ei ole lisännyt sinänsä osaamista.”

”Eniten vahvistanut olemassa olevia kumppanuuksia. Ei niin-kään tuonut uusia. Kaupunki on vahva verkostoja muutenkin.”

”Monella strategian osa-alueella on vakiintuneet verkostot, esim. teollisuuden uudistumisen puolella.”

”Strategia ei vaikuta kansainvälistymiseen, monet asiat ovat kansainvälisiä strategiasta huolimatta.”

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 3/3

Vaikuttavuuden vahvistaminen

Teemoittaiset rahoitushaut tukisivat painopisteiden menestymistä. Näin kannustettaisiin alueen toimijoita kohdentamaan kehitysresursseja nimenomaisesti alueella valittuihin strategisiin teemoihin ja tukemaan näiden ekosysteemistä kehitystä.

Avainihmisten mukaan saaminen on kriittisen tärkeää. Tässä ei riitä, että jokin organisaatio on saatu mukaan, vaan toiminnan tulisi olla houkuttelevaa juuri oikeille henkilöille, yrityksille ja tutkimusryhmille.

Kansainvälisen yhteistyön osuutta on tärkeä lisätä. Yhteistyö muiden maiden kanssa on vahvistunut strategiakaudella. Tämä onkin kriittisen tärkeää tutkimuksen ja yritysten kilpailukyvyyn lisäämiseksi.

Rahoitusinstrumenttien kokonaisuutta voitaisiin selkeyttää ja koota. Nykyinen rahoituskokonaisuus koetaan ongelmalliseksi erityisesti rahoituksia harvoin hakevien yritysten näkökulmasta.

Alueellisten rahoitusten lisäksi painopisteiden kehittämisessä tulisi hyödyntää myös kansallisia mahdollisuuksia, esim. Business Finlandin rahoitusta. Hankkeita paljon pyörittävillä aluekehittäjä- ja koulutus-organisaatioilla ei en sijaan ole haasteita sopivien rahoitusten tunnistamisessa ja hakemisessa. Rahoitusinstrumentteja voitaisiin koota eri teemoihin vastaaviksi kokonaisuuksiksi. Tämä voisi onnistua melko kevyin toimin jo viestinnän kokoamisella.

"Strategia on tehty hieman uudistan vanhaa ajattelua, ei ole otettu käyttöön ihan juuria myöten."

"Rahoitus on siiloutunut eikä sovi strategian toteutukseen."

"Voisi vahvistaa yritysten kautta lisää ekosysteemiä. Tällä tasolla yrityksiä ei ole ollut kovin paljon mukana."

"Älykäs erikoituminen erillisenä strategiana ei ole noussut niin kuten jossain muualla Euroopassa on noussut."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN 1/2

Pirkanmaa

Strategian toimeenpano on tuonut samojen teemojen parissa työskenteleviä eri tahoja yhteisen pöydän ääreen, lisännyt eri näkökulmien ja kokonaisuuden ymmärrystä ja jossain määrin myös yhteistyötä.

Kehityskohdaksi nähtiin erityisesti eri rahoittajaorganisaatioiden yhteistyön lisääminen. Nyt rahoitusinstrumentit ovat erillisiä ja tieto aluekehitysrahoituksesta ja kansallisista rahoituskanavista on hyvin hajanaisesti saatavilla. Maakunnallisten toimijoiden kuten Pirkanmaan liiton ja ELY-keskuksen yhteistyön nähtiin olevan jo nyt sujuvaa. Tässä tunnistettiin kuitenkin myös kehittämiskohtia. Erityisesti yhteistyötä toivottiin valittujen kehityskärkien teemoittaiseen rahoittamiseen.

Lisäksi maakunnallisten toimijoiden olisi tärkeää vähintäänkin koota tietoa kansallisista ja kansainvälisistä rahoituskanavista, esim. Business Finlandin ja EU-rahoituksen mahdollisuuksista. Valittujen teemojen systemaattisella rahoituksen tuella voisi olla laajoja vaikutuksia. Tämä vaatisi kuitenkin selkeää tukea, johtamista ja koordinoitua.

Länsi-Suomi ja kansallinen taso

Maakuntien välistä ja kansallisen tason yhteistyötä kerrottiin tehtävän strategian myötä syntyneissä hankkeissa hyvin vähän. Yritykset totta kai tekevät kärkien teemoissa yhteistyötä liiketoiminnan kehittämiseksi samoin kuin korkeakoulut tekevät tutkimusyhteistyötä, mutta nämä eivät ole strategian tuloksia.

"Oleellista on tehdä teemahakuja ja saattaa toimijat yhteen ja tuoda oivalluksia yhteistyöstö."

"Monella strategian osa-alueella on vakiintuneet verkostot, esim. teollisuuden uudistumisen puolella."

"Laajasti organisaatioita on osallistunut hankkeisiin."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN 2/2

Kansainvälinen taso

Kansainvälisen yhteistyön nähtiin vahvistuneen merkittävästi strategiakauden aikana. Pirkanmaa on jo vuosia pyrkinyt profiloitumaan kehitysalustojen edelläkävijänä ja saanut hyvää mainetta tässä. Yhteistyöhankkeet nähtiin tärkeiksi profiiliin ja tunnettuuden vahvistamisen näkökulmista.

Strategian merkitys kansainvälisiä kumppaneita ja rahoitusta hankkiessa on konkretisoitunut lisää juuri viime vuosien aikana. Strategian on koettu tuoneen kärkiteemoja EU-tason keskusteluun, tavoitteita ja toimenpiteitä on ollut aiempaa sujuvampaa jakaa ja tehdä yhteistyötä. Tämä on tuonut merkittävästi lisää painoarvoa älykkään erikoistumisen strategiatyölle. Samoin toimijaorganisaatioiden oma osaaminen on kehittynyt yhteistyön ja vierailukäyntien myötä. Yhteistyön verkostojen rakentamisessa Itämeri-instituutti ja Tampereen ja Pirkanmaan EU-toimisto Brysselissä ovat olleet merkittävänä tukena.

Vaikka juuri kansainvälistymisessä on edetty viime vuosina isoja kehitysaskelia, on tämä myös yksi merkittävimpinä pidetyistä kehittämisteemoista. Kansainvälisen yhteistyön merkitys tulee vahvistumaan ja aktivoitumista tässä pidettiin erittäin tärkeänä. Kansainvälisten hankkeiden osuus on svielä melko vähäinen.

"Helpottaa eurooppalaista yhteistyötä jos on selkeä ÄES-dokumentti ja on vastuutettu asiat."

"Maakunta on noussut eurooppalaiseksi maakunnaksi."

"Pohjoimaiseen yhteistyöhön pitäisi lyödä enemmän fokusta."

"Iso juttu olisi saada kv-yrityksiä tänne."

"Pirkanmaan EU-toimisto on yksi kanava jota on käytetty, rahoituksen hankkimiseen merkittävä."

PIRKANMAA

TEEMOJEN EDISTÄMINEN JATKOSSA 1/2

Teemat

Kaikkia nykyisiä teemoja pidettiin jatkossakin pääasiassa tärkeinä eikä valtaosa nähnyt näihin merkittäviä muutostarpeita. Ilmastonmuutokseen vastaamista pidettiin usein itsestään selvänä tavoitteena. Uusiksi teemoiksi esitettiin älykkäitä arjen ratkaisuja ja työn uusia muotoja, tekoälyyn keskittymistä ja turvallisuuden teemaa.

Toimenpiteet

Tulevan strategian valmisteluun tulisi varata aikaa ja sitouttaa eri toimijaryhmät monipuolisesti. Myös yritykset tulee osallistaa kärkiteemojen valintaan. Strategian lähtökohtana tulee olla maakunnan vahvuudet. Näihin toivottiin toisaalta terävyyttä ja toisaalta väljyyttä. Valittujen painotusten suuntaa tulee arvioida säännöllisesti yhdessä alueen edelläkävijöiden kanssa ja tehdä tarvittaessa muutoksia. Aluekehittäjäorganisaatioilla ei voi olla kaikissa tapauksissa viimeisintä tutkimuksen ja innovaatioiden kansainvälisen suunnan tuntemusta. Yritykset tulisi ottaa työhön tiiviisti mukaan.

Strategian johtamisen ja koordinoinnin vastuiden tulee olla selkeitä. Toimenpanoon tulee resursoida nykyistä merkittävästi enemmän. Terävät temaattiset kärjet vaativat rahoituksen ja verkostojen koordinaiota alueellisen ekosysteemin kehittämiseksi.

Pirkanmaa kumppanoituu ja kilpailee yhä enemmän EU-tason toimijoiden kanssa. Tämä vaatii teemojen johtamista. Malli voi olla verkostomainen tai keskitetty, esim. Pirkanmaan liiton vastuulle. Verkostomaisessa toimintamallissa vastuita voitaisiin hajauttaa teemojen huippuasiantuntijoille, esim. sairaanhoitopiiriin, kuntien ja korkeakoulujen vastuulle. Resurssointia tämä vaatii joka tapauksessa. Samoin teemoitusten kärkien kehittäminen vaatii yhä syvällisempää teeman ymmärrystä. Tämä todennäköisesti edellyttäisi yhä tiiviimpää verkostomaista yhteistyötä. Edelläkävijyys vaatii kunkin teeman kansainvälisen nykytilan ja tulevaisuuden syvällistä ymmärtämistä.

Hankkeiden toteutuksessa tulisi kannustaa yhteistyöhön tai edellyttää tätä kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Maakunnallinen yhteistyö on ekosysteemisen kehityksen edellytys ja iso osa innovaatioista ja liiketoiminnasta hyötyy kansainvälisistä suhteista ja markkinoista.

” Jos osaamista ei kehitetä vastaamaan uusia painopisteitä, jää osaaminen jälkeen strategia / konseptitason työstä.”

” Jos saisi jotain toivoa olisi että tehtäisi analyysityötä ja vähän pidemmälle että tiedetäisi missä mahdollisuus todella on.”

”Pitäisi pystyä bongaamaan teemoja jotka ovat hämärän peitossa. Olisi hyödyllistä tehdä tällaista pohdintaa.”

”Vielä rohkeammin valintoja, että ei kaikkea kivaa.”

III JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

PIRKANMAA

YHTEENVETO

Yhteenveto

Valitut strategiset painopisteet koetaan alueen elinvoimaisuuden kehittämisen kannalta tärkeiksi ja luonteviksi. Valittuja kärkiä pidetään Pirkanmaan aluekehitystoimijoiden ja yritysten näkökulmasta itsestään selvinä. Ne noudattavat useiden alueen toimijoiden omia strategisia painotuksia.

Rahoitusta ja olemassa olevan yhteistyön vahvistumista pidetään tärkeimpinä strategian tuloksina. Hankkeet ovat mahdollistaneet tuotekehitystä ja tuoneet eri toimijoita konkreettisesti yhteistyöhön. Uusien kumppanuuksien syntyminen arvioitiin melko vähäiseksi. Tosin alueen toimijoiden todettiin useissa tapauksissa olevan jo hyvin verkottuneita.

Kärkiteemojen hankkeille on kuitenkin kohdentunut melko vähän hankerahoitusta ja näiden merkittävä enemmistö on sijoittunut Tampereelle. Alueen EAKR- ja ESR-rahoituksesta noin neljäsosa on kohdentunut älykkään erikoistumisen teemoihin. Tästä valtaosa on keskittynyt Tampereelle. Vaikuttaa siltä, että alueen keskeiset toimijat olleet hankerahoituksen olevan toteumaa merkittävämpää.

Suosituksukset jatkoon

Rahoitusinstrumenttien yhteistyötä ja hyödyntämistä tulisi lisätä alue- ja kansallisella tasolla. Nyt eri rahoitukset toimivat toisistaan irrallisina. Alueen toimijat voisivat jatkossa vahvistaa valittuja teemoja yhdistämällä rahoitusinstrumenttien viestintää ja tukea niin, että ne kohdentuisivat systemaattisemmin kokonaisuuksiin.

Yritysten roolia suunnittelussa ja toimeenpanossa tulisi terävöittää ja lisätä. Tulevia strategian kärkiteemoja tulisi tarkastella avoimesti ja valintaan tulisi osallistaa alueen edelläkävijäyrityksiä. Vain näin voidaan varmistua tavoitteiden ja sisältöjen tarpeellisuudesta ja hyödyistä liiketoiminnan kehittämiseksi. Tässä on hyvä hyödyntää kehittäjäorganisaatioita ja korkeakouluja, joilla on jo valmiiksi kontakteja yrityksiin.

Strategian johtamiseen, koordinointiin ja viestintään tulisi resursoida riittävästi. Jotta verkosto- ja hanketoiminta tavoittaisi myös yrityksiä, jotka eivät yleensä ole mukana julkisten toimijoiden hankkeissa, on verkostoitumista ja rahoitushakuja johdettava ja näistä on viestittävä monipuolisesti.

EU:N MÄÄRITTÄMÄT LÄHTÖKOHDAT ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIOILLE

POLIITTISEN TUEN JA INVESTOINTIEN KOHDISTAMINEN KESKEISIIN KANSALLISIIN TAI ALUEELLISIIN PAINOPISTEISIIN, HAASTEISIIN JA TARPEISIIN OSAAMISEEN PERUSTUVAA KEHITYSTÄ VARTEN.

STRATEGIOISSA HYÖDYNNETÄÄN KUNKIN MAAN / ALUEEN VAHVUUKSIA, KILPAILUETUA JA HUIPPUOSAAMISPOTENTIALIA.

STRATEGIOILLA TUETAAN TEKNOLOGISTA JA KÄYTÄNTÖLÄHTÖISTÄ INNOVOINTIA JA PYRITÄÄN EDISTÄMÄÄN YKSITYISEN SEKTORIN INVESTOINTEJA.

STRATEGIOILLA SAADAAN SIDOSRYHMÄT TÄYSIMÄÄRÄISESTI MUKAAN SEKÄ EDISTETÄÄN INNOVOINTIA JA KOKEILUA.

STRATEGIAT PERUSTUVAT NÄYTTÖÖN JA NE SISÄLTÄVÄT VARMAT SEURANTA- JA ARVIOINTIJÄRJESTELMÄT.

ARVIO LÄHTÖKOHTIEN TOTEUTUMISESTA MAAKUNNISSA

Kaikissa arvioinnin maakunnissa strategioiden painopisteet vastasivat hyvin alueen haasteisiin ja tarpeisiin. Painopisteet ovat luontevaa jatkumoa maakuntien aluekehitysteemoihin.

Kaikissa älykkään osaamisen strategioiden painopisteet rakentuvat maakuntien selkeille vahvuuksille ja erikoistumisteemoille.

Strategioiden tavoitteina on tukea innovointia. Tämä konkretisoi rahoitettujen hankkeiden tuloksena. Tämän selvityksen tiedonkeruulla ei ole saatu yksityisen sektorin investoinneista tietoa. Yksityisen sektorin osallisuus on yleisesti jäänyt melko vähäiseksi, ja tämä on yksi kehittämiskohta jatkossa.

Maakuntien elinkeinoyhtiöt, aluekehitysviranomaiset, korkeakoulut ja muut kunkin maakunnan kehittämisorganisaatiot ovat olleet pääasiassa hyvin mukana suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Strategioiden tulosten seuranta on tehty vaihdellen, pääasiassa riittämättömästi. Strategiakauden aikainen seuranta ja arviointi on tärkeää myös kärkien tarkoituksen- mukaisuuden arvioimiseksi. Fokusta voi olla tarpeen muokata kauden aikana, koska on kyse kärkien edelläkävijyyden teemoista.

ARVIOINNIN YHTEENVETO

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIOIDEN HYÖDYT

PROFILOITUMINEN

Valitut kärjet ovat tukeneet maakuntien toiminnan fokusointia ja vahvistaneet maakuntien profiilia ulospäin Suomessa ja ulkomailla.

MAAKUNNALLINEN YHTEISTYÖ

Teemojen parissa tehty yhteistyö ja rahoitetut hankkeet ovat tuoneet uusia kumppaneita sekä vahvistaneet olemassa olevia verkostoja maakuntien sisällä.

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Rahoitettujen hankkeiden myötä on saatu uusia kumppaneita erityisesti EU-maista. Hyötynä on ollut myös osaamisen kasvu ja maakuntien tunnettuuden vahvistuminen.

HANKERAHOITUS

Hankerahoitus on merkittävin maakuntien toimijoiden strategioista saama hyöty. Rahoitus on tuonut konkretiaa valittuihin kärkiin luomalla yhteistyötä ja mahdollistamalla tutkimusta ja tuotekehitystä.

KÄYTÄNNÖNLÄHEINEN TUTKIMUS

Korkeakoulut ovat osallistuneet strategioiden laatimiseen sekä toimeenpanoon aktiivisesti. Kärkialojen ympärille on syntynyt lisää opetusta ja tutkimusta, joita tukemaan on perustettu esimerkiksi uusia professuureja.

